

Χρηματοδότηση των ΑΕΙ στην Ευρώπη

Του ΘΟΔΩΡΗ ΠΕΛΑΓΙΔΗ *

Σφοδρές αντιδράσεις έχει προκαλέσει η διάταξη του νέου νόμου-πλαισίου για τα πανεπιστήμια που αφορά τον τετραετή προγραμματισμό και, στη βάση αυτού, την κρατική χρηματοδότησή τους. Από την παράθεση των παρακάτω χρήσιμων συγκριτικών στοιχείων που αφορούν το τι ακριβώς γίνεται σε ευρωπαϊκές χώρες, μπορεί κανείς να εξάγει ελεύθερα τα συμπεράσματά του και, συγκρίνοντας με την ελληνική περίπτωση, να σχηματίσει άποψη σχετικά με το επιθυμητό και την αποτελεσματικότητα της συγκεκριμένης διάταξης.

Πράγματι, σταδιακά, όλο και περισσότερα κράτη βασίζουν τη σχέση ή τη συνεργασία τους με τα πανεπιστήμια στη σύναψη συμβολαίων βάσει των οποίων δίνεται η κρατική επιχορήγηση στα τριτοβάθμια ιδρύματα. Η σύναψη των συμβολαίων περιλαμβάνει μεν την παρακολούθηση ποσοτικών δεικτών, όπως το κόστος ανά φοιτητή στη Γαλλία και το ποσοστό των φοιτητών που ολοκληρώνουν τις σπουδές τους στην Αγγλία, αλλά δεν προβλέπει πάντα τη διακριτική ευχέρεια του ιδρύματος να καταλείψει την κρατική επιχορήγηση κατά βούληση.

Ετσι, στη Γαλλία και την Ισπανία τα ποσά αποδίδονται για συγκεκριμένη χρήση, ενώ στη Γερμανία, στο Βέλγιο, στην Αγγλία αλλά και στην Ιταλία, το ίδρυμα λαμβάνει την επιχορήγηση και τη διαχειρίζεται κατά βούληση. Σημειώνεται, επίσης, ότι στη Γερμανία όλο και περισσότερα κρατίδια συνάπτουν συμβόλαια επιχορήγησης με τα ιδρύματα χωρίς όμως να τίθενται διοικητικοί περιορισμοί στη διαχείριση των χρηματικών ποσών. Το ύψος όμως της επιχορήγησης διαμορφώνεται βάσει των επιδόσεων του ιδρύματος και ειδικότερα σύμφωνα με την εξέλιξη ορισμένων σχετικών ακαδημαϊκών ποσοτικών δεικτών.

Η μεγαλύτερη ελευθερία στην κατανομή των χρημάτων συνοδεύεται συνήθως και με αυστηρότερους ανεξάρτητους μηχανισμούς ελέγχου. Στη Γερμανία, οι υπεύθυνες κυβερνήσεις των κρατιδίων έχουν αρχίσει να εκχωρούν τη λήψη αποφάσεων στα ίδια τα ιδρύματα, εισάγοντας όμως ταυτόχρονα και αυξημένη λογοδοσία τόσο για τις αποφάσεις που λαμβάνονται, όσο και για τα ακαδημαϊκά αποτελέσματα που επιτυγχάνονται. Ετσι, δημοσιεύονται πλέον καταστάσεις αποτελεσμάτων χρήσης, οι οποίες ελέγχονται από ορκωτό λογιστή.

Στην Αγγλία ο εκτελεστικός εκπρόσωπος του διοικητικού συμβουλίου ευθύνεται έναντι του κοινοβουλίου για τη διαχείριση του δημοσίου χρήματος, ενώ παράλληλα η κυβέρνηση ελέγχει την οικονομική διαχείριση των πανεπιστημίων που επιχορηγούνται από το κράτος μέσω μιας υπηρεσίας ορκωτών λογιστών.

Στο Βέλγιο, το πανεπιστήμιο έχει την υποχρέωση τακτικά να αξιολογεί τον εαυτό του και επιπλέον υπόκειται σε ανεξάρτητο εξωτερικό έλεγχο για τις ποιοτικές επιδόσεις του. Στη διοίκηση του βέλγικου πανεπιστημίου συμμετέχει τόσο ένας κυβερνητικός επίτροπος όσο και ένας εκπρόσωπος του υπουργείου Οικονομικών. Αντιθέτως, στην Ισπανία μπορεί να συνάπτεται συμβόλαιο που να προβλέπει την αναλυτική χορήγηση κονδυλίων για συγκεκριμένες δαπάνες ανάμεσα στην τοπική κυβέρνηση και τα πανεπιστήμια, και το συμβόλαιο να βασίζεται και στην επίτευξη των στόχων σύμφωνα με ορισμένους ακαδημαϊκούς ποσοτικούς δείκτες. Πέρα, όμως, από την παρακολούθηση των δεικτών αυτών δεν υπάρχει άλλος οικονομικός έλεγχος.

Στη Γαλλία υπάρχει πλέον εξωτερική αξιολόγηση τόσο από την κυβέρνηση όσο και από ανεξάρτητα σώματα, αλλά και από τους φοιτητές. Η αξιολόγηση αφορά τόσο την οικονομική διαχείριση όσο και τη γενικότερη ακαδημαϊκή λειτουργία των ιδρυμάτων. Τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων και οι επιδόσεις, που μετρώνται και με ακαδημαϊκούς ποσοτικούς δείκτες, επηρεάζουν τη διαμόρφωση των συμβολαίων στις επόμενες περιόδους.

Η Ιταλία, τέλος, εμφανίζεται ως ιδιαίτερη περίπτωση, καθώς τα ιδρύματα έχουν ευρεία ευχέρεια κατανομής των κρατικών επιχορηγήσεων, παρ' όλο που δεν υφίσταται υποχρέωση λογοδοσίας, ενώ δεν υπάρχει και κάποιος μηχανισμός αξιολόγησης των πεπραγμένων που να οδηγεί ενδεχομένως και στη λήψη διορθωτικών μέτρων.

Συμπερασματικά λοιπόν, η κρατική χρηματοδότηση των ελληνικών ΑΕΙ μέσω σύναψης συμβολαίων με τα πανεπιστήμια συνιστά πρακτική διαδεδομένη, αλλού λιγότερο, αλλού περισσότερο, στον ευρωπαϊκό χώρο.

Ομως, συνοδεύεται συνήθως από αυξημένη γενικότερα διοικητική αυτονομία και δυνατότητα διακριτικής μεταχείρισης των χρημάτων από τα ίδια τα ιδρύματα, από ακαδημαϊκή αξιολόγηση μέσω ποσοτικών δεικτών, ουσιαστικό οικονομικό έλεγχο, μικρή έστω συμμετοχή εξειδικευμένων κρατικών παραγόντων στα όργανα της πανεπιστημιακής διοίκησης ή και διαφοροποίηση του μισθού των καθηγητών ύστερα από αξιολόγηση κυρίως της ερευνητικής τους επίδοσης, συνεχώς, μέχρι το τέλος της καριέρας τους. Τίποτα από τα παραπάνω φυσικά δεν περιλαμβάνει ο νόμος που πρόσφατα ψηφίστηκε, με αποτέλεσμα το κράτος (υπουργείο Παιδείας) να κάνει άλλο ένα... συμβόλαιο με τον εαυτό του (ΑΕΙ). Τα συμπεράσματα δικά σας.

*Ο ΘΟΔΩΡΗΣ ΠΕΛΑΓΙΔΗΣ είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς. Το κείμενο αντλεί από την κοινή εργασία με τον Μ. Μητσόπουλο «Αυτονομία, αξιολόγηση, επιδόσεις».